

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Başkası Adına Haccetmenin Hükümü!

Muhabbetullah'a

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Kerim kardeşim Celil Şeyh Ata Ebu Raşta, Allah ilminizi ve gücünüzü artırsın ve sizin ellerinizle nusret nasip etsin. Saygıdeğer şahsınıza sormak istediğim bir sorum olacak; bedel haccı nedir, yaşayanlar ve ölümler için de uygulanır mı? Örneğin: Daha önce hacca gitmiş bir kişinin, hac masrafı ve giderleri karşılığında hayatta olan biri adına hac yapmak istemesi gibi, ölmüş olan kişinin yerine hac yapmanın hükümü nedir? Bedel haccında, bireyler arasında akrabalık-yakınlık bağının olması şart mıdır?

Allah ilminizi ve gücünüzü artırsın ve sizin ellerinizle nusret nasip etsin.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Evet, aşağıdaki hususların gözetilmesiyle birlikte başkası adına hac yapmak caizdir.

Birincisi: Başkası adına hac yapacak olan kişinin, kendi adına hac farzını eda etmiş olması gerekir ve bunun delili şunlardır:

1- Sünen Darekutni'de şöyle geçmektedir: (Bize Ebu Muhammed İbn Said ve el-Hüseynü İbn İsmail'in şöyle dedikleri rivayet edildi: Bize Yakub İbn İbrahim ed-Devraki rivayet etti, bize Huşeymun rivayet etti ve bize İbn Ebu Leyla, Atâ'dan, o da Aişe'den şöyle rivayet etti: Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir adamın Şübrüme adına telbiye ettiği (lebbeyk dediğini) işitti ve ona şöyle dedi: وَمَا شُبْرُمَةٌ؟ **“Şübrüme de nedir?”** Adam da: Akrabalarımından biridir dedi. (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle dedi: أَحَبَبْتُ عَنْ نَفْسِكَ **“Sen kendi adına hac yaptın mı?”** Adam da: Hayır, dedi. Bunun üzerine (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: فَأَخْبِرْ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ **“Öyleyse önce kendi adına hac yap, sonra Şübrüme adına yaparsın!”**)

2- Beyhaki'ye ait Sünen-I Kübra'da şöyle geçmektedir: (Bize Ebu Nasr İbn Katade rivayet etti, bize Ebu'l Hasan Muhammed İbn el-Hasan es-Serrâc rivayet etti, bize Mutayyin rivayet etti, bize Numeyr rivayet etti, bize Abdetu İbn Süleyman rivayet etti, bize Ebu Nasr İbn Katade rivayet etti, bize Ebu Bekir Muhammed İbn Muhammed İbn Davud es-Seczi İmlâ rivayet etti, bize Abdurrahman İbn Muhammed İbn İdris el-Hanzali rivayet etti, bize Harun İbn İshak el-Hemezâni rivayet etti, bize Abdetu İbn Süleyman el-Kilâbi, Said İbn Ebi Arûbe'den, o da Katade'den, o da Azrate'den, o da Said İbn Cübeyr'den, o da İbn Abbas'dan şunu rivayet etti: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, bir adamın Şübrüme adına lebbeyk dediğini işitti ve şöyle dedi: مَنْ شُبْرُمَةٌ؟ **“Şübrüme de kimdir.”** Adam da, kardeşim veya bir akrabamdır dedi. (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle dedi: أَحَبَبْتُ قَطُّ؟ **“Sen hiç hac yaptın mı?”** Adam da: Hayır dedi. Bunun üzerine (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: فَأَجْعَلْ هَذِهِ **“Öyleyse önce bunu kendi adına yap, sonra Şübrüme adına hac yaparsın!”** Bunun isnadı sahih olup bu babda bundan daha sahih olan yoktur; bunu, Ebu Davud Süneni'nde İshak İbn İsmail'den, Hanned İbn es-Serî'den ve Abdete'den tahrir etmiştir; Yahya İbn Muâin şöyle dedi: İnsanların, Said Abdatu İbn Süleyman'dan işittiği

ispatlanmıştır...) Aynı şekilde bunu, Taberani Mu'cemu'l Kebir'de, Said İbn Cübeyr'den, o da İbn Abbas'tan tahrir etmiştir.

İkincisi: Şayet ölmeden önce hac farzını eda etmemişse, ölen kişi adına hac yapmak caizdir ve bunun delilleri şunlardır:

1- Buhari Sahih'i'nde şunu tahrir etmiştir: (Bize Musa İbn İsmail rivayet etti, bize Ebu Avane, Ebu Bişr'den, o da Said İbn Cübeyr'den, o da İbn Abbas Radiyallahu Anhuma'dan şunu rivayet etti: Cüheyne'den bir kadın Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelerek şöyle dedi: Annem hac yapmak için yemin etti ancak ölünceye kadar hac yapamadı, onun adına ben hac yapsam olur mu? (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: نَعَمْ حُجِّي عَنْهَا. أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ عَلَى نَعَمْ حُجِّي عَنْهَا. أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ عَلَى "Evet, onun adına hac yapabilirsin. Ne dersin? Şayet annenin borcu olsaydı onu öder miydin? O halde Allah'a olan (borcu da) ödeyin; zira Allah, (borcu) ödenmeye daha layıktır.")

2- Buhari Sahih'i'nde şunu tahrir etti: (Bize Adem rivayet etti, bize Şube İbn Bişr'in şöyle dediği rivayet edildi: Said İbn Cübeyr'in İbn Abbas Radiyallahu Anhuma'dan şöyle dediğini rivayet ettiğini işittim: Bir adam Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelerek şöyle dedi: Kız kardeşim hac yapmak için yemin etti ancak sonra öldü. Bunun üzerine Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: لَوْ كَانَ عَلَيْهَا دَيْنٌ أَكُنْتُ قَاضِيَةً؟ "Şayet onun borcu olsaydı öder miydin?" Adam: Evet, dedi. Bunun üzerine (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: فَاقْضِ اللَّهَ، فَهُوَ أَحَقُّ بِالْقَضَاءِ "O halde Allah'a olan (borcu da) ödeyin; zira Allah, (borcu) ödenmeye daha layıktır.")

Hac için yemin etmek, hacın kendisine farz olduğu ve ölünceye kadar hac yapmadığı anlamına gelir; bu, üzerine hac farz olan ve ölünceye kadar onu yapmayan herkese intibak eder; dolayısıyla onun adına borcu ödemesi gibi şartlarına göre onun adına hac yapması da caizdir.

Üçüncüsü: Hayatta olana gelince; felçli olmak, ileri geri veya hareket edemeyecek durumda olmak gibi fiziksel olarak hac yapmaya gücü yetmiyorsa... Diğer bir ifadeyle maddi gücü olsa bile fiziksel olarak gücü yetmiyorsa, hayatta olan bir başkası adına da hac yapmak caizdir. Bu da aşağıdaki delillerden dolayıdır:

1- Sahih-i Buhari'de şöyle geçmektedir: (Bize Ebu Asım İbn Cüreyh, İbn Şihab'dan, o da Süleyman İbn Yesa'dan, o da İbn Abbas'dan, o da Fadl İbn Abbas Radiyallah Anhum'dan şunu rivayet etmiştir: Bize Musa İbn İsmail rivayet etti, bize Abdulaziz İbn Ebu Seleme rivayet etti, bize İbn Şihab Süleyman İbn Yesar'dan, o da İbn Abbas Radiyallahu Anhumadan şöyle dediğini rivayet etti: Hasem'den bir kadın Veda Haccı'nda gelerek şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasulü! Allah'ın kullarına yazdığı hac farızası yaşlı ve ihtiyar babama ulaştı. Ancak o, bineğin üzerinde durabilecek halde bile değil. Ben onun adına hac yapabilir miyim? (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: نَعَمْ "Evet.")

2- Sahih-i Müslim'de şöyle geçmektedir: (Bana Ali İbn Haşram rivayet etti, bize İsa Cüreyc'den, o da İbn Şihab'dan rivayet etti, bize Süleyman İbn Yesar İbn Abbas'tan, o da el-Fadl'dan şunu rivayet etti: Hasem'den bir kadın gelerek şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasulü! Babam üzerinde Allah'ın hac hakkındaki farzı olduğu halde kendisi devesinin sırtında doğru dürüst oturamayacak kadar ileri yaşlıdır. Bunun üzerine Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: فَحُجِّي عَنْهُ "Öyleyse onun adına sen hacet.")

3- Ebu Rezi el-Ukayli'den hadisine göre, kendisi Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gelerek şöyle dedi: Babam çok yaşlıdır, ne hacca, ne umreye, ne de yolculuğa gücü yetmiyor. Bunun üzerine (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle dedi: حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِر "Babanın adına sen hac ve umre yap." [Ahmed ve Ashab-ı Sünne rivayet etti ve Tirmizi şöyle dedi: Hasen sahihtir.]

Dördüncüsü: İlgili olan diğer hususlar:

1- Başkası adına hac yapan kişinin, adına hac yapılan kişinin akrabası-yakını olması şart değildir. Bilakis akrabası olmasa da caizdir. Bunun delili ise, Rasul Sallallahu Aleyhi ve

Sellem'in soru soran erkek ve kadına verdiği cevapta haccı borç gibi saymasıdır; zira borcu olan kişinin borcunun ödenmesi, bu (borcu ödeyen) kişinin rızasıyla olduğu sürece kişinin yakın-akraba ya da uzak olması caizdir. Bu nedenle belirtildiği gibi başkası adına yapılan haccın şartlarını yerine getirdiği sürece başkası adına yapılan hacda akrabalık-yakınlık şart değildir.

2- Hayatta olan adına yapılan hacca gelince; onun yerine hac yapmasının emredilmesi gerekir; çünkü başkası adına yapılan hac, onun adına niyabet hükmündedir. Bu yüzden onun (adına hac yapılacak kişinin) izniyle olması gerekir. Ölüye gelince, bu hususta ihtilaf vardır: Bazı fakihler, onun (ölen kişinin) kendi adına hac yapılmasını tavsiye etmesini gerekli görürlerken, diğer bazıları da bu şartın şart olmadığını, aksine onlara göre bir başkası onun (ölen kişinin) vasiyeti olmaksızın onun adına hac yaparsa, bu hac Allah'ın izniyle caiz olmaktadır ki benim için râcih olan da budur; çünkü başkası adına yapılan haccı Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem hadisinde borcun ödenmesi gibi saymıştır ve borçlu ölen kişinin borcunun ödenmesi, borcun ödenmesini tavsiye etmemiş olsa bile sahih olur... Bunu Şafiilerin ve Hanbelilerin de benimsediği bilinmektedir; zira Mevsuatü'l-Fıkhiyye el-Kuvettiyye'de geçtiği gibi şöyle dediler: (Hac borcu olup da ölen bir kimse, tavsiye etsin ya da etmesin tüm terekesinden (malından) onun adına hac yapılması farz olduğu gibi aynı şekilde tavsiye etsin ya da etmesin onun borcunun da ödenmesi gerekir; şayet onun (ölen kişinin) terekesi (malı) yoksa, varisinin onun adına hac yapması müstehab olur. Dolayısıyla bizzat kendisi onun adına hac yapar veya onun adına hac yapması için birini gönderirse ölüden hac düşer ve varis izin vermese bile onun adına bir yabancı da hac yapsa caiz olduğu gibi varisin izni olmaksızın borcunu ödemesi de caizdir.)

Onlar, Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem haccı borca benzettiği için (bu görüşü) almışlar ve haccın yapılmasına borç hükümlerine göre karar vermişlerdir.

3- Hac yapmakla emredilen kişi asıl adına niyet eder, yani kalbiyle niyet eder ve diliyle de şöyle der: Falan adına hac yapmak için ihrama girdim ve falan adına hac için lebbeyk... Telaffuz etmesi, telaffuz etmemesinden daha efdaldir; ancak kalp ile niyet etmekle yetinirse de sahih olur.

4- Başkası adına hac yapan kişinin, haccın yükümlülükleri için gerekli olan tüm masrafları maruf bir şekilde alması caizdir.

5- Başkası adına yapılan hac, yalnızca bir kişi adına yapılır, iki veya daha fazla kişi adına yapılmaz; yani haccı asıl adına niyabeten yapar ve niyet de bir kişi adına olur.

6- Bedel haccı için doğruluk ve güven sahibi birinin araştırılması gerekir ve o kişinin niyeti kazanç değil Allahu Teala'nın (rızası) için olmalıdır...

Bu meselede benim için racih olan budur; bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 30 Şevval 1442
M. 11/06/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4133/>